

Jättetuja i Västerdalarna – saxat ur pressen

Text och bild, Jenny Eriksson, Dala-demokraten

3 oktober 2021

Barnbarnen kom hem från skogen med en trädgren: "Men vad i helsike - det där trädet ska inte finnas på våra breddgrader"

Döm om Alf Olssons förvåning när barnbarnen kom hem efter en skogsröjning och undrade vad det var för gren, full av så kallade plattbarr, som de hittat i Limaskogen. Alf arbetade tidigare som förvaltare på Lima Besparingsskog och har bra koll på skog.

– I svenska trädgårdar kan man hitta planterade träd ur cypressfamiljen, men inte långt ute i skogen, så jag tänkte: Med vad i helsike är detta? Dessa träd ska inte finnas här på 61:a breddgraden.

Tidningen fick hänga med på en liten skogsexkursion, där ytterligare några skogliga fantaster hängde med för att få inspektera - är det verkligen en cypress mitt ute i skogen? Jägaren Christer Gunnarsson har en stuga i Gräsbrickans fåbod, alldeles i närheten av den aktuella skogen. Han är därför väl känd i markerna och leder oss fram till den aktuella, nygallrade slutningen. Ja, jäsiken! Nog är det en cypress alltid, konstaterar de skogliga kännarna unisont, när vi når vårt mål.

Det syns på det gamla trädets skrovliga bark som är utmärkande för cypressen och på de karaktäristiska plattbarren, som inte alls sticks, det känns som att klappa en mjuk matta.

Med skogsskiftets ägarens tillåtelse får pensionerade skogsmästaren Ingemar Olsson borra ett prov ur stammen, för att kunna avgöra hur gammalt det är. Med spänd förväntan lutar sig alla fram för att titta när han drar ut trädprovet med borrens sked. Ett förstoringsglas tas fram och Ingemar börjar räkna årsringar. – 64 år, konstaterar han efter en liten stund.

Mo Per Persson äger tillsammans med sin släkt marken som cypressen står på. Han har en mycket trolig teori om hur de har hamnat där: Min farbror Mo Albert utvandrade, enligt en kyrkoboksanteckning, till Kanada år 1910 och återvände 10 år senare. Vi är ganska säkra på att han är den som antingen hade med sig frön hem, eller en planta som han planterade där.

Att röra vid en gren från cypressen känns som att klappa en mjuk matta.

Om det nu skulle vara så att Mo Albert planterade trädet vid sin hemkomst från Kanada 1920, så skulle det betyda att trädet borde vara hundra år gammalt. Men Ingemar kom ju nyss fram till 64 år...? Mystiken tättnar.

Diskussionerna går igång om hur allt kan tänkas häng ihop. De kommer fram till flera tänkbara teorier. Det kan ha varit mycket karga och kalla tider, vilket kan ha gjort att fröna legat i backen utan att ta sig, till att börja med. Vissa barrträd kan därefter "stå och stampa" i tillväxten. De verkar ändå rätt överens om att det mest troliga är att moderträdet avverkats och att de träd som finns kvar idag är föryngringar från denna anmoder. Mo Per intygar att avverkningar gjorts i området, men han vet inte exakt när.

När Mo Per var liten tyckte han och hans syskon att det nästan blev tjatigt att lyssna på alla som pratade om cypresserna som stod på deras skog, men idag har han förstått att de är unika. För det visar sig nämligen inte handla om ett enstaka träd, eller ens ett fåtal träd - de är många.

Det lilla exkursionsgänget delar på sig och gör en snabb överblick över området. Tillbaka vid samlingsplatsen kommer de fram till att det

rör sig om minst 50 träd, i olika åldrar. Ett helt, litet bestånd med andra ord.

Både Ingemar och Alf har redan varit i kontakt med Artportalen för att förhöra sig om hur vanligt det är med rapporter om cypresser i vilt tillstånd, i Sverige. Än har de fått varken bekräftelse eller dementi, men båda tvivlar starkt på att det är vanligt i Sverige. Om det ens finns överhuvud taget. I så fall är skogspartiet på norra Borrbergets sluttning helt unikt. Det återstår att se.

Cypressens kottar är betydligt mindre än de vi är vana vid på tallar och granar.

– Hur det än är tycker jag att vi borde sätta upp en informationstavla här om både träden i sig och och Mo Albert som såg till att dessa träd finns här idag, säger Christer och får medhåll från de andra.

– Absolut. Sedan borde vi också skicka en tacksamhetens tanke till Gabriel och Emil (Alfs barnbarn, red. anm.) som hade huvudet på skaft och upptäckte att det här var ovanliga träd och att de sparade dem i gallringen. All heder till dem.

Efter exkursionen bjuds på den ädla svarta drycken, direkt ur en gammaldags kaffepetter.

Expertens svar på ovanliga trädet från Lima: "Är inte tidigare funnen förvildad i Dalarna"

DD 11 oktober 2021

Förra veckan rapporterade vi om ett ovanligt träd som hittats i drygt femtiotalet exemplar, på slutningen av norra Borrberget i Lima. Hypotesen var att det var en cypress och att moderplantan eller fröet, på 1920-talet, planterats av en återvändande emigrant.

I artikeln användes en felaktig benämning på träden som på engelska heter yellow cedar, vilket direktöversattes till cederträd. Det latinska namnet däremot visar att det rörde sig om en cypress. Nu har det dock visat det sig att det är varken cederträd eller cypress det handlar om.

En gren från det aktuella trädet skickades efter artikeln publicerats till Botaniska museet i Lund, där botanikern Torbjörn Tyler har artbestämt den och enligt honom handlar det varken om cederträd eller cypress, utan om en jättetuja. *Thuja plicata*.

Hur vanligt är det med självföryngrad jättetuja på dessa breddgrader?

– Vad jag kan se är den arten inte tidigare funnen förvildad i Dalarna, men den planteras ibland som prydnadsträd och har åtminstone i Götaland även försöksodlats inom skogsbruket. Arten är heller inte så vanlig i svenska trädgårdar, men på sin hemmaplan i västra Nordamerika förekommer den naturligt i skogen.

Torbjörn Tyler är botaniker och museiintendent vid de botaniska samlingarna (Biologiska museet) vid Lunds Universitet. Bild: Privat

– Jättetuja är vitt spridd i västra Nordamerika och finns ända upp i Alaska, så den bör inte ha några problem att överleva klimatet i Dalarna. Torbjörn tror att teorin om att träden hamnat på platsen tack vare en emigrant inte är helt omöjlig, eftersom den är vanligt förekommande i Kanada, men att det också kan handla om att man velat testa hur arten fungerar i svenskt skogsbruk.

Till sist visar det sig alltså att träden ändå är unika på dessa breddgrader och att artportalen får skriva in ett nytt dalafynd i sitt register.

*Red:s kommentar: Det är inte alltför ovanligt att stöta på helt främmande barrträd ute på storskogen. Dessa är rester av de försök som gjordes flitigt under en period ungefär som här beskrivs. Ett exempel är en liten plantering av klippgran, *Abies lasiocarpa*, planterad på 1940-talet strax väster om Skuråsen nära Ulvsjön i Mora kn.*

Artiklarna återgivna efter välvilligt medgivande av Jenny Eriksson.